תלמוד ירושלמי · מפרשים · חידושי רידב״ז על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רידב"ז על תלמוד ירושלמי נדרים

רבי יעקב דוד ב"ר זאב [הרידב"ז] וילובסקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רידבז-על-תלמוד-ירושלמי-נדרים/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 4
הלכה ג 5
הלכה ד 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 8
הלכה ד 9
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ד 11
פרק ד 12
הלכה ב 12
הלכה ג 12
הלכה ו 13
הלכה י 13
פרק ה 17
הלכה א 17
הלכה ג 19
הלכה ד 19
הלכה ה 19
פרק ו 21
הלכה ד 21
הלכה ח 21
פרק ז 21
הלכה ב 21
פרק ח 22
הלכה א 22
הלכה ו 23
פרק ט 23
הלכה ה 23
פרק י 25
הלכה א 25
הלכה ח 26
פרק יא 27
הלכה א 27
הלכה ג 30

פרק א

הלכה א

תני וכנדבותם לא אמר כלום הדא אמרה שהרשעים מתנדבין כיון שהתנדב אין זה רשע. פי' סיומא דמילתא הוא דלדברינו הדא אמרה שהרשעין מתנדבין ואינו כן כפי' הפ"מ ז"ל ודוק:

ר' מנא בעי למה לי כשמעון הצדיק אפילו כר' שמעון. פירש למה לי כמו מה לי כלומר אפילו שמעון הצדיק סבירא ליה כר' שמעון נמי קושיא לפי זה לא אכל מימיו חטאת חלב כו' ומשני וזה מתוך יישוב כו' ודוק:

הלכה ב

עד כדון עצמו מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם נשמעיני' מן הדא כו' הסוגי' הזו חמורה מאד ולא הבנתי פי' המפרשים ז"ל ע"כ נראה לפענ"ד דה"פ בפשיטות דמבעיא עד כדון עצמו שיכול לאסור בקונם על עצמו מהו שיקדיש לשמים בלשון קונם וה"ה אם יכול לאסור בקונם על חבירו [והא דתנן קונם שאיני עושה לפיך א"צ להפר כו' משמע דיכול לאסור בקונם על חבירו הוא משום דאוקמינן באומרת יקדשו ידי לעושיהן וא"כ חל הקונם על עצמו אבל לאסור נכסיו על חבירו אינו חל בלשון קונם] כיון שלא חל להקדיש לשמים שיחול האיסור על כל אדם וכפי' הפ"מ ז"ל עיי"ש דהכונה להקדיש לשמים שיהא אסור על כל אדם עיי"ש ע"ז פשיט ליה נישמעיניה מן הדא א"ל השאילני קרדומך אמר קונם קורדם יש לי קונם נכסי עליך אם יש לי קורדם אם אין לו קורדם מותר [וכן הגי' הגר"א ז"ל בהתוספתא ומוכח כן מהכא שכן הוא גי' האמיתית דצ"ל נכסי עליך וצ"ל מותר שכן מבואר הוא בפירוש בנמ' הכא במסקנא] וסבר הגמ' לדייק מדינא דהך ברייתא דקתני נכסיו מותר וע"כ משום דכיון דאמר בתחלה קונם קורדם יש לי ונמצא דהקורדם כבר קדש לשמים ואין הקרדום שלו ע"כ אח"כ כשתלה נכסיו באם יש לו קרדום הרי לא נאסרו נכסיו דהא אין לו קורדם וש"מ דחל הקדש לשמים אקורדם וע"ז אמר לי' ר' תחליפא קוסריא שניא הוא שבו בלשון שהתפיס את הקרדום בו בלשון התפיס את הנכסים מה נפשך קודש קורדם קדשו נכסים לא קודש קורדם אפילו נכסים לא קדשו פי' דמהכא לא תיתי כלום מדינא דנכסים מותרין דע"כ כבר קודש הקרדום ואינו שלו דלפיכך נכסים מותרין ז"א דע"כ הדק דנכסים מותרין הוא ממנפ"ש דאפילו לא קודש הקרדום אפילו כן נכסים מותרין אע"פ שיש לו זה הקרדום גופי' דמאיזה טעם לא קודש הקרדום ויש לו קרדום הוא דאין יכול לאסור להקדיש לשמים על הכל בלשון קונם ממילא מטעם זה גופי' לא נתקדשו הנכסים לאסור על חבירו דהא חלו קידוש

נכסים בקידוש קרדום אבל בשקידשו הקרדום נתקדשו הנכסים ואם לא קידשו הקרדום לא נתקדשו הנכסים א"כ ממנפ"ש מותר הנכסים אם נתקדש הקרדום א"כ אין לו קורדם ואם לא נתקדש הקרדום דאז יש לו קרדום אעפ"כ הנכסים לא נתקדשו משום זה הטעם גופי' שלא נתקדש הקרדום לא נתקדשו הנכסים וא"כ אין מדינא דהברייתא דהנכסים מותרין שום ראי' לזה בשלמא אי הי' אוסר הקרדום בלשון קונם והנכסים בלשון נדר באיסור גמור ותלה בתנאי דיש לי קורדם היה שפיר הוכחה דלמה מותר הנכסים הא יש לו קרדום אלא ע"כ דנתקדש הקרדום ממילא אין לו קרדום אבל הכא שאני שבאותו לשון התפיס שניהם כנ"ל אילו אמר קונם קרדום יש לי וחזר ואמר קונם נכסי עליך ויש לו קרדום נכסיו אסורין יאות פי' דאם הי' תני בבריית' דעושה קונם על הקרדום וקונם על הנכסים אם יש לו קרדום אתרת אסור אז שפיר הוי ראי' דאדם אוסר בקונם נכסיו על כל העולם משא"כ מדינא דמותר אין שום הוכחה לזה וע"ז מסיים ר"י ב"ח דודאי נפשוט מהאי ברייתא דקתני הדין דקונם לשמים ולאו מדין דמותר הנכסים מדייק דע"כ נתקדש הקרדום ז"א דמוכח מהא דקתני אם אין לו קרדום מותר דמשמע הא אם יש לו קרדום אחרת אסור ע"כ דאדם אוסר בקונם נכסים על כל העולם והיינו דמסיק אלו קאמר נכסיו מותרין וקם לו פי' אם התנא הי' נקט סתם נכסיו מותרין שפיר הוי ר"ת קיסריא מקשה שפיר דמזה אין מוכח דע"כ נתקדש הקרדום דאל"כ אמאי נכסיו מותרין הא יש לו קרדום ז"א דאפילו תימר דלא נתקדש הקרדום אפ"ה נכסיו מותרין מזה הטעם גופי' דלא נתקדש הקרדום אבל מדמסיק אם אין לו קרדום אבל יש לו קרדום אחרת נכסיו אסורין א"כ הדא אמרה נתקדש הקרדום נתקדשו הנכסים וכמו כן אדם מקדיש לשמים בלשון קונם דמקדיש נכסיו על כל העולם הוי כמו מקדיש לשמים וחד דינא הוא ובפירוש גרסינן נכסו עליך וגרסינן בפירוש אילו אמר נכסיו מותרין הרי מוכח כגירסת הגר"א ז"ל ודוק:

הלכה ג

הא מה דנא אכול מן דידך לא יהא חולין לא כשר לי אלא למזבח לא דכי לי אלא למזבח טהור למזבח ולא לי טמא לי ולא למזבח והנה במתניתן גבי כשר ודכי גרסינן לא כשר ולא דכי ואילו בטהור וטמא גרסינן טהור וטמא ולכאורה גבי טהור וטמא נמי משכח"ל בלשון לא טהור לי אלא למזבח לא טמא למזבח אלא לי וכן בכשר ודכי נמי דכוותי' משכח"ל בלשון כשר ודכי כשר למזבח ולא לי דכי למזבח ולא לי והיינו דמסיק דכשר ודכי וטהור וטמא הכל אחד דמלא כשר ולא דכי שפיר ידעינן וילפינן לא טהור ולא טמא ומטהור וטמא ילפינן ה"ה כשר ודכי ותיבת מ' מסיפא מלא טהור צ"ל המ' ברישא

גבי לא כשר וגרסינן מלא כשר לא דכי לא טהור וטמא והכי פירושא כשר ודכי ילפינן מטהור וטמא ומלא כשר ודכי ילפינן לא טהור וטמא ונכון הוא בעזרת השם כי הלמד מלי טהור הוא כמו לא טהור וזה פשיט ודוק:

מהו כאימרא ר' יוחנן כאימר תמידא תמן אמרינן כוולד חטאת רשב"ל אמר כאילו של אברהם אבינו כו' ופריך ע"ד דרבנן דתמן דס"ל דמיירי אף בדבר שאינו קרב ואינו להקרבה נתני בעזרה ואף שבעזרה אין נקרב אלו פסולי ק"ק נשרפין בעזרה ולרבנן דתמן דולד חטאת לאו להקרבה הוא א"כ קשיא למה שבק עזרה ומזכיר היכל ומזבח וירושלים בכלל ולמה לא נקט גם עזרה בשלמא בלא רבנן דתמן י"ל דלא מיירי רק מקרבנות הנקרבין אבל לרבנן דתמן קשיא א"ר אבין ע"ד דרשב"ל נתני בקרבנות המזבח פי' לקיץ המזבח דכל הקרבנות נקרבין או משום חובה או משום נדבה משא"כ בקיץ המזבח לא בא אלא שלא יהא המזבח בטל בשלמא בלא רשב"ל איכא למימר דלא נקט רק אותן קרבנות שבאין בשביל חובת אדם או נדבת אדם ולא בהקרבנות שבאים רק בשביל המזבח לבד משא"כ לרשב"ל דתני אילו של אברהם אבינו והוא היה לאחר שהעלה יצחק בנו מע"ג המזבח העלה האיל כיון שויבן שם אברהם את המזבח וע"כ כשנצטוה אל תשלח ידך אל הנער ע"כ העלה האיל ע"ג המזבח והוי בשביל המזבח והוי כמו קיץ המזבח אמר ר' יוסי ברבנן ע"ד דר' יוחנן דתני אימר תמיד ומיירי התנא מקרבן תמידי מדוע לא תני כדישון מזבח הפנימי והמנורה דצריך דישון בכל יום לשיטת רש"י ז"ל עי' במסכת מנחות דף פ"ח ובירושלמי בפ"ב דמסכת יומא וברשב"א ז"ל סי' תש"ז ובדברינו שם בפ"ב דמס' יומא ודוק:

הלכה ד

ר' יסא בשם ר' יוחנן דברי ר"מ ממשמע לאו את שומע הן ולא סבירא ליה כבש"ס דילן דלר"מ בעינן תנאי ת"כ דגמרינן מב"ג וב"ר ה"נ בדברים לא שמעינן מלאו הין ז"א אלא דבנדרים לא בעינן ת"כ ילפינן מכלל לאו הין ודוק:

פרק ב

הלכה א

לד' אין אדם אוסר עליו דבר אלא שהוא לד' פי' דה"פ הכתוב איש כי ידור נדר לד' וגו' לא יחל דברו ונמצא דאינו עובר על בל יחל אלא כשהוא נדר לד' אבל אם אינו נדר לד' כלומר דלא חל עליו הנדר מן השמים ויודע שמותר מן השמים ובני אדם נוהגין בו מעצמן איסור כמו בנהוג ליפרוש חלה מארוזא עי' במס' פסחים דף נ"א בתוס' ז"ל שם דבני

אדם יודעין בעצמן דמותר מן השמים ועושין כן בעצמן הגדר אע"פ שמותר מן השמים אם ידור אדם בנדר ליתן חלה מארוזא הרי אין שם חלה חל על ארוזא ונדרו אין בו ממש ולא עבר על בל יחל ואינו עובר על בל יחל אלא א"כ כשחלה עליו מן השמים הנדר ותני דבית רב פליג מניין לנדרים שהן מותרין מן השמים ובני אדם נוהגין בו באיסור שלא תהא נודר ומבטל ת"ל לא יחל דברו שלא יעשה דבריו חולין ועובר מה"ת על בל יחל אם עושה איסור זה בעצמו ומבטלו אף על פי שלא חלה עליו הנדר מן השמים ונמצא לשיטת רב אפילו כשלא חל הנדר עובר בל יחל כשמבטלו ועובר על בל יחל בשעת הנדר כיון שנדר ע"מ לבטלו בתחלה וכ"מ ברמב"ם ז"ל בפ"ד מה"נ עיי"ש:

ובזה יתבאר כל הסוגיא הזאת דגרסינן האומר לאשתו הרי את עלי כאימא ביאתך עלי כביאת אימא כבשר אימא לא אמר כלום פי' אם לא אמר ביאתך כביאת אימא אלא בשרך כבשר אימא לא אמר כלום אמר הככר הזה כביאת אימא פי' דמיבעיא לי' אם הא דצריך שאלה הוא כדי שלא יהא מתפיס לפעמים בדבר הנדור ביאת אשתו ע"כ כדי שלא יהא רגיל בכך הצריכוהו שאלה עי' בר"נ ז"ל או דילמא משום שלא יהא רגיל לבזות בביאת אימא לפיכך הצריכוהו שאלה ונפ"מ באומר ככר זו עלי כביאת אימא אם הוא משום כבוד אמו צריך שאלה ואם משום ביאת אשתו שלא יהא רגיל להדירה על תשמיש ופעמים יתפוס בדבר הנדור ע"כ בככר לא בעיא שאלה וקפשיט נישמעינה מן הדא האומר לאשתו קונם שאיני משמשך רב אמר אסור פי' דעובר בבל יחל ושמואל אמר מותר ופריך מה מקיים שמואל לא יחל דברו כאילו בל יחל דברו פי' מדרבנן צריך שאלה ורב דס"ל דעובר בבל יחל מדאורייתא לטעמי' אזיל דהא משועבד לה וע"כ דיכופו אותו ובשעת הנדר עמד ע"מ לבטל ע"כ בנדר כזה שעומד לבטלו בשעת הנדר כבר עובר בבל יחל ומסיק רב כדעתו תני דבית רב ופליג מנין לנדרים שהן מותרין לך מן השמים כו' כדי שלא תהא נודר ומבטלו ת"ל לא יחל וגו' וא"כ לשמואל בנדר מתשמיש אשתו גופי' צריך שאלה מדרבנן אפילו בלא אמר כביאת אימא והא דתני דינא דשאלה בתלה תשמיש אשתו בביאת אמו הוא משום דמחדש דפותחין לו פתח במקום אחר משום כבוד אמו אבל לרב אינו צריך שאלה בתשמיש אשתו רק משום שתלה בתשמיש אמו ונמצא בנדר על הככר ותולה אותו בתשמיש אמו א"צ שאלה אליבא דשמואל ודווקא בתשמיש אשתו צריך שאלה מדרבנן אבל לרב בתשמיש אשתו א"צ שאלה ג"כ רק משום שתלה באמו דהא רב לא מוקי הבל יחל דקונם אשתו משמשך מדרבנן ואלא הבל יחל הוא משום נודר ומבטל וכבר עבר וא"צ שאלה בקונם תשמיש אשתו רק בתלה אותה כביאת אימא ודוק:

הני רב ופליג הש"ק ז"ל הק' על הרמב"ם ז"ל בפ"ד דנדרים מהאי סוגיא ולדברינו לא קשה כלל מהאי סוגיא וגם מה מדייק דדווקא בד' נדרים פסק הרמב"ם ז"ל כן אבל לא בהשנוין במשנתינו לא הבנתי זאת הא הרמב"ם ז"ל פסק בהנך דמשנתינו דצריך שאלה מדרבנן וכן מה שכתב הפני משה ז"ל בריש פירקין לדברינו דברי הכסף משנה ז"ל נכונים ודוק:

הלכה ב

ולמה לא תנינן שבועה שלא אוכל לך מותר. בגין דתנינן כו' פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי ונראה לענ"ד דה"פ דהנה בפ"ק במתניתין בה' ה' פליגי ת"ק ור"י באומר קרבן אי הוי כהקרבן או כקרבן דלרבנן הוי כקרבן ואסור ולר"י מותר כהקרבן ומסיק בסיפא שם הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור ופירש בתוס' ז"ל דמאי קמ"ל בשלמא הקרבן קמ"ל דלא הוי כהאי קרבן וכן עיקר דינא כקרבן אבל קרבן מאי קמ"ל ותירצו ז"ל דקמ"ל דדווקא דקאמר קרבן שאוכל לך אבל אמר לא אוכל לך לא אמרינן קרבן יהא לפיכך לא אוכל לך עיי"ש והנה במשנה דידן גרסינן בבבלי קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר ומוקי בבבלי המתניתין ע"כ כר"מ פי' הת"ק דר"י דאי ר"י הא לא שאני ליה בין הקרבן בין קרבן ולמה תני הקרבן שאוכל לך מותר אפילו קרבן שאוכל לך נמי מותר עיי"ש אבל בירושלמי גרסינן במתניתין קרבן שאוכל לך מותר א"כ ע"כ מתניתין אתיא כר"י ולכאורה יש לאמר מדוע בשבועה שלא אוכל לך אמרינן דה"ק באיסור שבועה לפיכך לא אוכל לך ולמה לא נומר כן גבי קרבן לא אוכל לך ואמאי מותר ז"א דהא אפילו קרבן שאוכל לך נמי תני במתניתן דמותר משום דלר"י קרבן הוי כמו הקרבן אבל קשה הא רבנן לא פליגי אר"י רק אם קרבן הוי כקרבן או כהקרבן אבל עכ"פ אפילו לרבנן דס"ל דקרבן הוי כקרבן ס"ל נמי באומר קרבן לא אוכל לך מותר ולא אמרינן כקרבן הוא לפיכך לא אוכל לך כמו שכתוב התוס' ז"ל הנ"ל א"כ גבי שבועה נמי נימא הכי והיינו דמקשה ולמה לא תנינן שבועה שלא אוכל לך מותר [וא"ל דס"ל להאי תנא דאמרינן כן כקרבן ובאיסור שבועה לפיכך לא אוכל לך ואי הוי אמר מפורש כקרבן לא אוכל לך נמי הי' אסור ז"א דעכ"פ לרבנן באומר כקרבן לא אוכל לך מותר כמו שכתוב התוס' ז"ל הנ"ל וא"כ למה סתם רבי הדין הזה בשבועה דנראה דליכא פלוגתא הו"ל למיתני לכל הפחות דפלוגתא דרבנן והאי תנא הוא] ומשני אלא בגין דתנינן חומר בשבועות מבנדרים והוי באמת אף בזה ג"כ חומר בשבועות מבנדרים [מלבד חומרא דשבועה והשבועה וקרבן כקרבן] דסברין מימר שבועה לא אוכל לך דברי חכמים אסור כלומר אפילו לדברי חכמים אסור דאף בזו חומר בשבועות מבנדרים לפיכך לא תנינן ודוק:

מה הטבה רשות כו' לא היוצא מפי שמים ומר בהקדש כן ר' יוסי בשם ר' הילא שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים פי' דלפיכך ע"כ חל נדרים אאיסורין ולא שבועות כדאיתא לעיל בפ"ק נדרים חלין על איסורין ואין שבועות חלין על איסורין הוא מה"ט דהא אדם יש להקדיש בקונם לשמים את כל האיסורין שיש לו כגון אם יש לו בשר טריפה ונבילה יכול להקדישן לבד"ה דהא הוי מותר בהנאה ופשיטא שחל ההקדש עליהן [למ"ד פודין את הקדשים להאכיל כו' וכן אפילו למ"ד אין פודין כו' ועי' בדברינו בירושלמי בפ"ק דמס' פסחים עיי"ש] וכיון שחל ההקדש עליהן ויכול לאסור עליו בקונם לשמים על כרחך פשיטא דיכול לאסור על עצמו בקונם והא דקאמר שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים משום דקאי על הא דקונם סוכה שאינו עושה על כן קאמר הטעם שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים אבל אין הכי נמי דה"ה דחל קונם על איסורין מה"ט:

הלכה ד

ובגליל אסורין שאין אנשי בני גליל מכירין את חרמי הכהנים אבל אם היו מכירין סתמא מותר הכא את אמר מותר וכא את אמר אסור דקס"ד אם היו מכירין אלו ואלו הי' מותרין וברישא אם היו מכירין אלו ואלו אסורין וקשיא מרישא לסיפא ע"ז אמר רבי אליעזר תרי תניין אינון ורבי ירמי' משני דלעולם חד תנא הוא ולעולם סתם נדרים להחמיר ואם הי' מכירין אלו ואלו מותרין והא דתני שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים לא תידוק מינה אם הי' מכירין אלו ואלו מותרין ז"א אלא משום דבחרמים איכא פלוגתא דתנאי אם סתם חרמים הוא לבד"ה אי דסתם חרמים הוא לכהנים וע"כ אנשי גליל אסורין בחרמים דאיפסק הלכתא שם מנהגי כמ"ד סתם חרמים לבד"ה אבל למאן דאמר סתם חרמים לכהנים הי' מותרין ולא תידוק הא אם היו מכירין אלו ואלו מותרין ז"א דבחרמים ליכא אלו ואלו אלא אי סתם חרמים לבד"ה אי סתם חרמים לכהנים והכי קאמר במתניתין דאין אנשי גליל מכירין בחרמי כהנים לא נהגו כמאן דאמר סתם חרמים לכהנים הא אם הי' מכירין חרמי כהנים כלומר אם היו מכירין והי' נוהגין כמאן דאמר סתם חרמים לכהנים אז אף בגליל מותר וזה שייך בחרמים דשם ליכא אלו ואלו אלא או כמאן דאמר סתם לבד"ה או כמאן דאמר סתם חרמים לכהנים לפיכך מדייק התנא דבגליל אסורין שאין מכירין חרמי כהנים ונהג בגליל כמאן דאמר סתם חרמים לבד"ה אבל אי סבירא ליה כמ"ד סתם חרמים לכהנים אז פשיטא דמותר ע"ז קאמר ר"י בשם רבי הילא דז"א דלא אתיא כמאן דאמר סתם חרמים לבד"ה ולא תלי יהודה וגליל בפלוגתא דהתנאים אי סתם חרמים לבד"ה או לכהנים ולא משום דנהגו ביהודה כהאי תנא ובגליל כהאי

תנא אלא כל עיקר הנפ"מ שבין יהודה לגליל הוא משום דבגליל היו רגילין בחרם עכן וביהודה לא היו רגילין בחרם עכן ופליג על האוקימתא דר' ירמי' ודוק:

פרק ג

הלכה א

רב ושמואל תריהון אמרין אילו הן צריכין היתר חכם גי' הרא"ש ז"ל אין צריכין היתר חכם וכן מוכח דאל"כ תיבת הן מיותר והכי הול"ל אילו צריכין היתר חכם ותיבת הן מיותר ע"כ דבמקום אין נדפס תיבת הן ע"ז התיב איסי והלא לא מצינו פתח לנדרים אלא מיכן והוא כעין דגרסינן בבבלי דף כ"א ע"ב אר"י א"ר אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו פי' הרא"ש ז"ל שיאמר אדעתא דהכי לא נדרי ונמצא שלא הי' מעולם נדר כמו ד' נדרים הללו שלא הי' בלבו לשם נדר עכ"ל ז"ל וע"כ פריך איסי והא לא מצינו בשום מקום דיליף לן התנא דין דהתרת נדרים כיצד מתירין את הנדר וע"כ דילפינן מזה המשנה דכעין ארבעה נדרים דנמצא ע"י הפתח שלא הי' מעולם נדר כמו ד' נדרים הללו וע"כ לא קשה קושייתן וכל הנדרים לאו חכמים הן שהן מתירין ולמה תני ארבעה נדרים התירו חכמים ז"א דהתנא מורי לן דכל הנדרים שהחכמים מתירין צריך להיות כד' נדרים הללו ובזה המשנה מורי לן התנא דרך של פתח נדרים שחכמים מתירין את הנדר וא"כ קשה על רב ושמואל דס"ל דד' נדרים הללו אין צריכין היתר חכם וזהו כלישנא קמא דרב אסי בבבלי דקאמר ד' נדרים צריכין שאלה לחכם א"ל שמואל חגר עלי' מותנא כלומר קשור על הך מתניתין במותנא בחבל כלומר לדבריך המשנה הזאת כוללת כל דיני היתר נדרים ופריך מתניתא פליגי על איסי אף זה יכול להפר נדרו שלו ע"פ חכם מדקתני אף זה משמע דאיכא עוד נדרים דלא בעי חכם וע"כ איזהו וע"כ דהיא ארבעה נדרים הללו דא"צ חכם דליכא בשום מקום חוץ ממקום זה דא"צ חכם ול"ל דאף קאי על הרישא אם אין את בא ונוטל ז"א דה"א ר"מ פליג על הרישא ג"כ כדאיתא בירושלמי ס"פ קונם והרישא ג"כ דברי חכמים הן וע"כ דד' נדרים א"צ שאלה לחכם ומשני פתר לה כל נדרים צריכין פתר ממקו' אחר ואלו פתרין בצידן פי' דא"צ השתדלות דחכם שימצא לו פתר ממקו' אחר וא"צ לחכמת החכם שימצא לו פתר אלא בקל יכולין להתירו ולעולם בעינן מתיר ודוק:

ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר בשלא התנה אבל אם התנה פי' דאימתי בעינן עצה לבטל הנדר דיאמר כל נדר שאני עתיד לנדור כו' הא בלא"ה אין לו עצה לבטל הנדר הנ"מ כשלא נדר על תנאי שבלבו אבל אם הי' ינדר לחבירו על תנאי שבלב אז לא בעינן שיזכור הא

דהתנה כל נדר שאני עתיד לנדור יהא בטל דמהני בלא"ה התנאי שבלב לבטל הנדר שנדר לחבירו [דהירושלמי לא ס"ל דהא דראב"י בהרוצה שיאכל חבירו אצלו ומדירו דהוי נדרי זרוזין כמו הבבלי דהא לא גרסינן בדראב"י ואף לחד מ"ד וכבר הק' הר"נ ז"ל דנימא דאומר כל נדר שאני עתיד לנדור בחשאי ומשני משום דתני אף משמע דהוא משום נדרי זרוזין עיי"ש] אבל בשבועות תני בנדרים ואין תנאי בשבועות פי' דבשבועות לא מהני תנאי בלב ואע"פ שבלבו חושב להיפוך וחושב על תנאי לא מהני לבטל מה שבלב כהדא דתני שבועות הדיינין כתנאי שבלבינו לא כתנאי שבלבכם א"ר יהודה כתנאי שבלבינו הוא משביעו למה הוא מתנה עמו מפני ההדיוטות שלא יאמרו יש תניין בשבועות פי' מבהדא דתני שבועות הדיינין כו' וא"ר אדא כתנאי שבלבינו הוא מועתק ממס' סוטה פ"ז עיי"ש אות באות ומביא ראי' מר' יודא דלא חיישינן התנאי שבלבו דאין בכחו בתנאי לבטל השבועה רק שצריך להגיד לו על תנאי שבלבינו מכדי להוציא מלב ההדיוטות שיטעה לאמר דמהני תנאי שבלב ולא חשוב לו לשבועה אבל באמת לא מהני מחשבתו שבלב ומביא ראי' מר' יודא דאינו מועיל תנאי שבלב והא דמביא כהדא דתני הוא דמביא על מה דאמר ר' יודא זאת ומעתיק כל מה שנשנית במס' סוטה כדרך הירושלמי בכמה מקומות כן וגרסינן הכא כמו בסוטה א"ר יודא כתנאי שבלבינו כמו במס' סוטה הנ"ל תני ר"ח קומי ר"מ והא כתיב כי את וכו' מה את ש"מ א"ל מה דורות הבאים אחרינו אין בלבם תנאי אף כו' פי' דפריך על ר"י והא שמעינן שהוצרך מרע"ה להתנות עמם שלא יועיל התנאי והתם לא חיישי' משו' הדיוטו' וע"כ מוכח דמהני תנאי וכן אי' במס' סוט' הנ"ל ודוק:

הלכה ד

עבר ופתח על דב"ש מהו נשמעני' מן הדא ב"ש אומרים אשתו מותר ובניו אסורין הדא אמרה עבר ופתח על דב"ש מותר הק"ע ז"ל מגי' אסור והפ"מ פי' באופן אחר ולא הבנתי ונראה לפענ"ד דה"פ דהנה לכאורה קשה מאד על הא דנקט כלל הך דינא דסיפא ומאי קמ"ל בזה דתני כיצד לא הול"ל אלא הרישא לחוד ומדוע לא נקט גם כיצד על הרישא גבי אין פותחין לו והול"ל כיצד ולא נקט רק הרישא וה"נ לא הו"ל למינקט רק הרישא ב"ש אומרי' במה שהוא מדירו [אבל לא יוסיף לו] וב"ה אומרים אף במה שאינו מדירו וידעינן ממילא שלא יוסיף ובני אליבא דב"ש ואי לאשמעינן דאשתו מותרת ואף על פי כן בניו אסורין דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו ז"א דהא כבר שמעינן ממתניתין הראשונה דב"ש לא ס"ל נדר שהו"מ הו"כ וא"כ קשה מאי קמ"ל אלא ע"כ דקמ"ל דבזה

הבבא דבמה שאינו מדירו אסור אבל בבבא דרישא אם עבר ופתח לו כיון דהי' ירא ממנו ועבר ופתח לו מותר וז"ב ודוק:

פרק ד

הלכה ב

ריב"ל אמר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון וגלגולת פי' ארנון פי' הה"מ ז"ל בפ' ח' מה' חובל ומזיק דהוא ארנונא פי' דנותנין תשורה ומזונות לחיילות וגולגולת הוא כסף גלגלתא והטעם משום שכן החוק בארנון וגולגולת שגובין מן אחד על חבירו עיי"ש ומביא ראיה לרב דכל הנתפס ע"ח חייב ליתן לו מגזלן ודחי שאני גזלן דהוא משום קנס ר' אבין בעי וההן דהוי רבה רי"ב ר"ב ור"ח בר לולייני תריהו בשם שמואל אמרי חד אמר כארנון וגולגולת וחרנא אינה כארנון וגולגולת הפ"מ ז"ל פי' אם הי' רבו והתפיס בעד שכר לימוד והק"ע ז"ל מגי' דהא רב הוי גדול מר"י והנו"י ז"ל מגי' דאחוי בידי' ולפענ"ד דאפשר דה"פ אימתי אמרינן דהנתפס על חבירו אינו חייב ליתן לו הוא דווקא בעד חבירו שאין זה החוק אבל אם הנתפס הוא גברא רבה בזה לא הוי הדין נתפס על חבירו דהא אינו חבירו והקטן צריך לשלם לו משום דכן החוק דנפרעין מן הגדולים בעד הקטנים [כדאיתא במס' סנהדרין משל למלך כו' מיסר את הגדולים שבהן] כההיא מעשה שסיפרו לנו אבותינו במהר"ם מרוטינבורג ז"ל שנתפס בעד הכלל או לא ע"ז אמר דנחלקו בזה חד אמר דהוי בזה הדין כארנון וגלגולת וחורנה אמר אינה כארנון וגולגולת ודוק:

הלכה ג

ר"ז כדעתי' דאר"ז בשם רשב"ל הפריש קרבן נזיר קרבן מצורע על חבירו המתכפר הוא שעושה תמורה כבר מבואר הוא בדברינו לעיל בפ"ו דמס' דמאי פי' הירושלמי הזה דלר' שמעון ב"ל כיון דהמתכפר עושה תמורה ע"כ דשלי הוא כדאיתא במס' יומא דף נ' ע"ב בקביעותא מתכפרי או בגופיא מתכפרי עיי"ש וע"כ דקני גוף הקרבן להמתכפר א"כ ע"כ דשייך התרומה למי שנתרמה עליו ע"כ הט"ה הוי שלו עיי"ש בדברינו שם ודוק:
פתר לה בשלא היה ליה ט"ה בהן כצ"ל ומוכח היא ומכאן מוכח בזה התרומה שניטל דמים מן השבט כשמפריש על חבירו שייך הדמים לבעל הכרי ועי' בדברינו לעיל בפ"ו דדמאי שמבואר באורך ודוק:

הלכה ו

ר' יונה ר' בא בר חיי' בשם ר' יוחנן מודה ר' יוסי בהבקר תורה שהוא מותר פי' דלא דמי ההיא דשביעית לדר' יוסי דהתם בדר' יוסי בשהפקיר בעצמו אחר שנדר אדם אוסר דבר שברשותו לכשיוציא מרשותו משא"כ בשביעית דהיא הפקר תורה חשוב ההפקר קודם וזהו כדאיתא בירושלמי בפ"ז דדמאי ובפ"ד במס' פסחים גבי הנוטע כרם להקדש פטור מן הערלה ורבעי ועוללות לחייב בשביעית א"ר מתני' למה לית אנן פתרין לה ד"ה היא בההיא דמר ר' יוסי מפני שקדם נדרו להפקירו והכא מפני שקדם הפקר להקדישו ע"כ פי' דקדם השביעית להקדש ונמצא שאין בידו להקדיש שנת השביעית וכבר נתבאר הסברא בחיבורי מגדל דוד במערכה ראשונה במס' גיטין דהוא כההיא דגרסינן במס' ב"ב דף נ"ה אפילו שערי דכדא משתעבדי לכרגא מתקיף ר"ה ב"נ קשי בה אמימר א"כ בטלת ירושת בנו הבכור דהו"ל ראוי ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ופי' בתוס' ז"ל דלא דמי למי שיש עליו כתובות אשה ובע"ח דשיעבוד המלך שאני דכגבוי דמי ועיי"ש לפ"ז גבי שביעית דהוי ג"כ אפקעתא דמלכא כדאיתא במס' ב"מ דף צ"ט והוי כגבוי ולא הוי מחוסר גוביינא אפילו בשנת השישית ג"כ עומד ברשות הגבוה על שנה השביעית ולא' דמי לב' שותפין דלאחד יש לו ששה שנים ולאחד יש לו שנה השביעית בחצר שאין בו דין חלוקה לזה ששה חלקים ולזה חלק שביעי דזה משמש ששה שנים וזה שנה שביעי דאז קי"ל כראב"י דיש ברירה והוי כמו נכסי לך ואחריך לפלוני דהוי לשני רק שיעבוד בעלמא משא"כ בחלק הגבוה הוי כמו אליבא דרבנן דראב"י דהוי לעולם חצי לזה וחצי לזה ותמיד עומד ברשות שני אפי' בשעה שהראשון ישמש וה"נ קאמ' הכא דאימתי ס"ל לר"י דהפקר דאח"כ אסור הנ"מ כשהפקיר הוא אח"כ דאז בא ההפקר אח"כ משא"כ בהפקר תורה דחשוב ההפקר תורה קודם ודוק:

הלכה י

תנא ר"מ אומר כיון שאדם מפקיר דבר יוצא מרשותו ר' יוסי אומר אין הבקר יוציא מת"י הבעלים אלא בזכי' ומובא בכמה מקומות:

ר' ירמי' ר' בא ב"ח תריהון אמרין ר' יוחנן בשם ר' ינאי דברי ר' יוסי בנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהן פי' דהנה יש חילוף הגירסא במשנה בין בבלי לירושלמי דבבבלי גרסינן ברישא היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ובירושלמי גרסינן היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחרים לשם מתנה והלה ניטל ואוכל ומותר והוי שינוי בתיבת אחר לבין אחרים דבבבלי גרסינן לאחר ובירושלמי גרסינן לאחרים ובבבלי גרסינן והלה מותר ברישא ובסיפא גבי מניח על הגדר ואומר הרי

הן מופקרין לכל מי שחפץ והלה נוטל ואוכל וגרסינן ברישא והלה מותר בה ובסיפא גרסינן והלה נוטל ואוכל והחילוק פשיט דבסיפא נוטל המודר בעצמו מן הסלע וברישא אינו נוטל המודר בעצמו אלא האחר מקבל לשם מתנה והאחר נותן למודר אבל לגירסת הירושלמי הוא דהלה נוטל ואוכל גם ברישא וגבי נותן לאחרים לשם מתנה ופי' דהלה נוטל ואוכל ברישא הוא כמו והלה נוטל ואוכל בסיפא דפירושו דכיון דאמר המדיר הריני נותן מתנה לאחרים המעות הללו שוב מותר המודר ליטול מן הסלע וזוכה בשביל האחרים וחוזר וזוכה לעצמו כמו דגרסינן בירושלמי במסכת דמאי פ"ו הי"ג ובפ"ב דמס' קידושין ה"א א"ר הילא פועל זוכה לבעה"ב משל חנוני וחוזר וזוכה לעצמו וה"נ המודר זוכה לאחרים מן המדיר וחוזר וזוכה לעצמו והנה לפי גי' הבבלי ר' יוסי דאוסר לא פליג רק אסיפא אבל לא ארישא דבסיפא ס"ל דלא מהני משום דאין הפקר יוצא מת"י הבעלים אלא בזכי' משא"כ ברישא דאחר זכה ונותן לו פשיטא דמותר וכן כתב רש"י ז"ל וכן בתוס' ז"ל דר' יוסי לא פליג רק אסיפא בהפקר אבל לא ארישא במתנה אבל לפי גי' הירושלמי ס"ל להירושלמי דר"י אוסר קאי ארישא ואסיפא ומפרש טעמא דר' יוסי דנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהן פי' דהמודר הוא בכלל מקבלי מתנה דנתן המתנה אדעתא דכולהו אע"פ שאמר בפירוש דנותן המתנה אדעתא דאחרים לא מהני כמו דאיתא בבבלי דף מ"ה הא דאפקרי' באנפי תרין פי' הר"נ ז"ל דבהא בלחוד הוא דאסר ר' יוסי דס"ל דכל כה"ג הפקר כמתנה דאדעתא דחד מהנך בלחוד הוא דאפקרי' כו' עיי"ש אע"פ שאומר בפירוש הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ מ"מ לא מהני וה"נ ס"ל לר' יוסי ברישא גבי מתנה דלא מהני מה שנותן המתנה לאחרים זה לא מהני דהוי כנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהן דהמודר הוא ג"כ אחד מן העשרה דאמרינן דאדעתא דהנך עשרה הוא נותן המתנה ונמצא זה המודר הוא בכלל העשרה המקבלים המתנה וכיון דנוטל ושותק ולא קאמר דזוכה לאחרים אלא נוטל ואוכל הרי היא אחד מן העשרה וזכה הוא מן המדיר המתנה ואף על פי שהמדיר אמר שנותן המתנה לאחרים אמרינן דאדעתא דידי' גם כן הוא נותן כמו דלא מהני בהפקר שמפקיר בפיו לכל העולם מכל מקום אמרינן דאדעתא דידי' קמפקיר ועי"ז יאיר עינינו בסוף הסוגי' בעה"י ודוק:

הפקיר שדהו אית תניי תני חוזר בו ואית תניי תני אינו חוזר בו כו' הדא אמרה הבקר כר' יוסי וחייב במעשרות מה אמר הפקר לא מתנה פי' דס"ל דהטעם דהפקר פטור ממעשרות משום דבעינן בעלים דכתי' דגנך זרעיך משא"כ הפקר דאין לו בעלים דאינו נשמר עי' בר"ש ז"ל במס' פיאה בפ"ק מ"ד דכתב דסתם קציר נשמר ועוד שדך כתיב ע"כ פטור הפקר משום דאינו נשמר דאין לו בעלים וכ"כ רש"י ז"ל במס' ב"ק דף צ"ד ד"ה חייב

בפרט א"כ אינו פטור אלא הפקר ולא מתנה ואי ס"ד דהפקר הוי כנותן מתנה א"כ יש לו בעלים וע"כ אינו פטור ממעשרות ואי הוי ס"ל הטעם דהפקר פטור ממעשרות משום ובא הלוי א"כ הפטור הוא משום דידך וידו שוין בו א"כ ה"ה בנותן מתנה לכל העולם דהתם ג"כ ידך וידו שוין בו כדגרסינן בירושלמי פ"ק במס' מעשרות לפיכך הקדש פטור ממעשרות משום דכיון דאין ידך וידו שוין בו כמי שידך וידו שוין בו משא"כ אי הטעם דהפקר פטור ממעשרות הוא משום דאין לו בעלים ובעינן זרעיך א"כ אינו פטור אלא הפקר דאין לו בעלים ולא בנותן מתנה לכל העולם וה"פ מה אמר הפקר לא מתנה פי' דכל עיקר דמצינן פטור ממעשרות הוא דווקא הפקר ולא מתנה אתא ר' יעקב בר אחא בשם רשב"ל הפקר כר' יוסי וחייב במעשרות דלדידי' הפקר הוא כמתנה ומה אמרינן בעלמא הפקר פטור ולא מתנה תמן אמרינן הפקר כר' יוסי ואין חייב במעשרות דאמר ר' יוחנן בשם ר' ינאי ובא הלוי וגו' יצא הפקר שידך וידו שוין בו א"כ האי הפקר הוי כנותן מתנה לכל העולם א"כ הרי ידך וידו שוין בו וע"כ לפ"ז פטור ממעשרות אפילו לר' יוסי דהפקר כמתנה ודוק:

והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר מ"ט דר' יוסי מפני שקדם נדרו להפקירו פי' ומה מהני דהוי כעת הפקר הא עכ"פ בשעה שנדר הוי שלו ואדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו כמו בשביעית לעיל בדף מ"ב וכן מוכח בירושלמי פ"ד דמס' פסחים דטעמא דר' יוסי מפני שקדם נדרו להפקירו הוא דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיוציא מרשותו וכן מוכח בירושלמי לעיל בה"ו דזהו טעמא דר"י מפני שקדם נדרו להפקירו ומה בכך דהוי כעת הפקר הא דרו קדם ובשעת הנדר לא הי' הפקר והי' ברשותו וזהו טעמא דר' יוסי באמת לשיטת ר"י דהפקר אינו יוצא מת"י הבעלים אלא בזכי' לדידי' אין פ"מ בין קדם נדרו להפקירו או לא וזה דמסיק בעון קומי ר' יוסי מה בין הפקירו קודם לנדרו או נדרו קודם להפקירו דהא לדידך אין הפקר יוציא מת"י הבעלים אלא בזכיה ע"ז משני להו לא עלת על דעתיה לאסור מהשהפקיר א"ר יונה הכין קשין קדמוי הא הבקר יחיד לא פי' דטעמא דר' יוסי הוא לאו מפני שקדם נדרו להפקירו אלא דהוי הבקר יחיד ולא מהני כדאיתא בבבלי דאפקרי באנפי בי תרי לפיכך ס"ל לר"י דלא מהני הפקר יחיד ולא כטעמא דאמר לעיל דטעמא דר"י מפני שקדם נדרו להפקירו ומוכח מזה דאם הפקירו קודם לנדרו מותר לפיכך הקשו לו מה בין נדרו קודם להפקירו כו' ז"א אלא דטעמא דר"י משום דהוי הבקר יחיד והא דמקשי' ליה מה בין נדרו קודם הפקירו מה בין הפקירו קודם לנדרו הוא לאו מפני דקאמר ר' יוסי הטעם מפני שקדם נדרו להפקירו ומוכח מזה הטעם גופי' דהפקירו קודם לנדרו מותר ז"א אלא טעמא דר"י משום דהוי הבקר יחיד והא

דמקשו ליה מה בין הפקירו קודם לנדרו הוא משום דבברייתא שנוי' כן בפירוש ומובא בבבלי דף מ"ג וז"ל הברייתא והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר אמר ר' יוסי אימתי בזמן שנדרו קודם להפקירו כו' והיינו דמסיק והא תנינן והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר פי' דזהו הברייתא דמבואר שם בפירוש דאימתי בזמן שקדם נדרו להפקירו ומביא הרישא דברייתא וכונתו מהסיפא כדרך הירושלמי בכמה מקומות וע"ז משני אין דעתו לאסור מה שהפקיר ודוק:

ר' יונה ר' אבא ר' חיי' בשם רבי שמעון בן יהוצדק המפקיר שדה לג' בני אדם אינו חוזר בו כצ"ל וכן איתא בבבלי דף מ"ה בשם ר"ש בן יהוצדק דהפקיר בפני שלשה הוי הפקר עיי"ש [ועי' בתוס' ז"ל שם דזה דווקא לענין מעשר לא מהני הפקר ביחיד מפני הרמאין אבל לכל דבר מהני ההפקר כדאמרינן גיגית נר וקדירה ושפוד אפקורי מפקר להו עיי"ש] וקס"ד דלכל מילי ס"ל לרשב"י דלא מהני הפקר ביחידי ויש מקום לחקור אליבא דמאן קתני לה אי אליבא דר"מ קמ"ל דהבקר ביחיד לא מהני לכל דבר או אליבא דר' יוסי קתני לה דמהני הפקר לפני ג' וממנפ"ש קשיא אי אליבא דר"מ קמ"ל דלא מהני הפקר ביחיד א"כ קשיא מתניתן הא מתניתן מיירי בהפקר יחיד בסיפא דהא קתני אם אין עמהם אחר מניח על הסלע כו' ואלמא דמהני הפקר ביחיד לר"מ ואי לר' יוסי קמ"ל דמהני הפקר בפני ג' ולא אמרינן גבי ג' דאדעתא דהני מפקיר להו ודווקא ביחיד אמרינן דאדעתא דיחיד הזה מפקיר ולא מהני אע"פ שאמר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ משא"כ בג' אמרינן דלאו אדעתא דהני ג' מפקיר להו א"כ יקשה הרישא לר' יוסי דס"ל בנותן מתנה לעשרה וזה אחד מהם דנותן מתנה אדעתא דהעומדים לפניו ואע"פ שאמר בפני עשרה דנותן מתנה לאלו תשעה אין הולכין אחר אמירות פיו וחוששין לרמאות דדעתא עליו וזה אחד מהן וע"ז קאמר ר' יוסי אמורא דאתיא כר"מ וע"כ נשאר בקושיא מסיפא דמתניתן על ר"מ וע"ז בעי ר' מנא לפני ר' יוסי אמירא דאוקמי' כר"מ מה את אמרת לשלשה ע"כ דכונתו לפני שלשה וא"כ מוכח דהבקר יחיד לא מהני לר"מ לדידך דאוקמי כר"מ א"כ קשה ומנא לך לאוקמיה כר"מ וקשה על ר"מ ואת דאת מקשי על ר"מ קשיתו על דר' יוסי כלומר הלא יש לך לאוקמי' כר' יוסי הא דרשב"י וקשיתה על דר"י האיך מהני הפקר בפני ג' ולא אמרינן דאדעתא דהנך ג' מפקרי ולא מהני מה שאומר לכל העולם אני מפקיר ז"א אלא דבפני ג' מהני אמירתו א"כ יקשה על דר' יוסי מהרישא מה את אמרת לעשרה לפני עשרה וכיון דקאמר לפני עשרה האיך תימר דכונתו על המודר שעומד לפניו וזה אחד מהן כדקאמר לעיל א"כ קשה מנ"ל לאוקמי' כר"מ וקשיתה על דר"מ מסיפא הא יש לאוקמיה כר"י וקשיתה על דר' יוסי מהרישא ע"ז משני א"ל ר' יוסי

הפקירה בפני ב' חוזר בו וחייב במעשרות בפני ג' אינו חוזר בו ופטור מן המעשרות פי' דהא דקאמר דבעינן ג' אבל הבקר ביחידי לא מהני הוא לענין מעשרות לחוד [כדאיתא בתוס' ז"ל הנ"ל] אבל הפקיר בבציר מג' אינו הפקר לענין מעשרות אבל לכל הדברים הוי הפקר ואם כן לא קשה כלום על רבי מאיר ע"כ אוקמינן לר' שמעון בן יהוצדק אליבא דר' מאיר ולר' מאיר לא קשה כלום וזה ברור בעזרת השם ודוק:

פרק ה

הלכה א

אם היתה חצר חלוקה פסיספוס אף רבנן מודה פי' אם חלקו אח"כ החצר ביניהם מותר אף לרבנן ולא אמרינן דכיון דהיתה דין חלוקה ונאסר עליו אפילו כשחלק אח"כ ונעשה שלו אי דאמר חצר זה אסור עליך אז אסור לעולם ואפילו כשלקח אח"כ ונעשה שלו ואפילו כשלקח מן יד אחר ואי לא אמר חצר זה אלא נכסי עליך אבל מכיון דלא איפסק אחר בינתים אסור כדקי"ל ככרי עליך ונתנה לו במתנה או לקח ממנו כיון דמתחלה הי' שייך להמדיר לא מהני מה שלקח ממנו אח"כ אם לא איפסיקה אחר קמ"ל דשרי מטעם שכ' הרמב"ם ז"ל מובא בר"נ ז"ל דף מ"ו ע"ב ד"ה אבל דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל אחד לאסור על חבירו בענין שתהא נאסרת עליו לאחר חלוקה דאי הכי אסר עלי' נכסי דידי' ואינו בדין עכ"ל הר"נ ז"ל בטעמיה דהרמב"ם ז"ל עיי"ש בשלמא קודם חלוקה אסר עליו משום דהוי נמי דמדיר ואסר עליו נכסי דהמדיר ואף שנכסיו דידי' אינו בדין שיאסר עליו מ"מ אסור ואיסורו הוי משום חלק המדיר שזה בדין שיאסר עליו נכסיו דהמדיר משא"כ לאחר חלוקה דהוי נכסי דידי' לגמרי אינו בדין שיאסר עליו וע"מ כן נשתתפו אבל אימתי מותר כשחלקו הנ"מ כשחלקו הוא ברשותו והוי נכסי דידי' אינו בדין שיאסר עליו ואנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יאסר עליו נכסי דידיה א"כ הנ"מ כשהוי דידיה אבל אם מכרן לאחר את חלקו לאחר חלוקה ואז לא הוי דידיה ולא שייך אינו בדין שיאסר עליו נכסיו דידי' דהא לאו נכסיו דידי' נינהו והילכך אם הדירו שלא יכנס לחצר זה דאז אסור אפילו כשנכנם ביד אחר דאז לא מהני אחר ונהי דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל לאסור עליו לאחר חלוקה שאינו בדין שיאסר עליו נכסי דידי' אבל מכיון שמכר לאחר לאחר חלוקה ולא הוי נכסי דידי' שפיר יכול לאסור עליו באומר חצר זה לעולם ולא מהני דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו רק כשיהי' נכסים דידי' משא"כ כשיהיה ביד אחר דאז מהני באומר חצר זה לאסור עליו לעולם והאנן סהדי לא מהני ביד אחר דהא לאו נכסים דידי' נינהו אם לא דנימא דיש ברירה ואנן קי"ל

דבדאורייתא אין ברירה כמו שכ' הר"נ ז"ל בד"ה אבל וראב"י דס"ל דיש ברירה היינו דווקא בחצר שאין בו דין חלוקה כמו שכ' הר"נ ז"ל אבל בעלמא ס"ל ג"כ אין ברירה ע"כ קאמר אבל אם עמד אחד מהן ומכר חלקו לאחר חלוקה בזה אף ראב"י מודה דאין ברירה ונמצא דלא אמרינן למפרע היתה זה החלק שלו ואלא הי' כל טפח וטפח של שותפין ובאוסר עליו חצר זה אסור לעולם אפילו בשנכנס ליד אחר והסברא דהאנן סהדי הנ"ל לא מהני בשנכנס ליד אחר ע"כ אסור לעולם ודוק:

התנו ביניהן ע"מ לוותר בחזקת שותפים הן פי' אם היה תנאי מפורש ביניהן להעמיד ריחים תנור ולגדל תרנגולים בזה אין שום ספק דמותרין דהא לא הוי ויתור דויתור שייך רק בשלא הי' תנאי רק שדרכן לוותר כדכתב הר"נ ז"ל שדרכן לוותר משא"כ כשהיה תנאי מפורש ביניהן ע"ז בזה פשיטא דבחזקת שותפין הן ומותר אליבא דראב"י לא צריכא דלא פי' לא צריכא אלא בדלא הותנו ביניהן ע"מ לוותר מה אמר בה ראב"י פי' דהא פשיטא דכל עיקר הפלוגתא דרבנן וראב"י בברירה ע"כ טעמיה דרבנן דל"ל ברירה לאו משום לתא דברירה דהא אפילו לדידן דקי"ל בעלמא אין ברירה מ"מ הכא קי"ל כראב"י משום דברירה דהכא הוי בדרגא אחריתי אפילו למ"ד דל"ל ברירה הכא ס"ל ברירה משום דכן נשתתפו אדעתא דהכא כמו שכ' הר"נ ז"ל עיי"ש וע"כ טעמיה דרבנן דל"ל גם הכא ברירה הוא דס"ל דלגבי מודר הנאה לא מהני מה שנשתתפו אדעתא דהכי אף דלכל הדברים בודאי נשתתפו אדעתא דהכי מעיקרא אבל מ"מ לא מהני זה לענין מודר הנאה משום דקי"ל אף ויתור אסור במודר הנאה אף דבעלמא לא חשוב נהנה מחבירו כיון שכן דרך לוותר אבל במודר הנאה חשוב נהנה ע"כ ס"ל לרבנן דלא מהני הברירה לענין מודר הנאה להחשיבו שאינו נהנה מחלק חבירו אף שכן הדרך שכל אחד משתמש בחלק חבירו כל אחד ביומו ולא חשוב דנהנה ביומו מן חלק חבירו אבל לענין מודר הנאה לא מהני והילכך מיבעיא לן לראב"י אם דס"ל דבאמת גם ויתור מודר בהנאה או דילמא דלא חשוב לדידי' כוויתור. וה"פ הותנו ביניהן ע"מ לוותר אם כשהותנו בשעת השותפות ע"מ לוותר לא חשוב וויתור דבחזקת השותפין הן דעומד בחזקתו ולא חשיב וויתור לא צורכא דלא פי' לא צריכא אלא בדלא הותנו ביניהן ע"מ לוותר דאז חשוב וויתור מה אמר בה ר"א בן יעקב אם הא דמתיר בברירה דלא חשוב לה וויתור או דס"ל דמותר וויתור במודר הנאה וכן גבי לוקח בפחות כו' וההיא דלא ישאילנו וההיא דאמר רשב"י דהתם אסור משום וויתור מה אמר בה ראב"י ופשיט לה ממתניתן הא דשניהם אסורין להעמיד ריחים כו' למי נצרכה ע"כ לראב"י ונמצא דהאיבעיא שלך הוא ממתניתן השותפין שנדרו וכו' הא אם לא נדרו סתמן כמותרין אלו לאלו והוי דבר המוותרין ואפ"ה אסור למודר

הנאה אליבא דראב"י וע"כ טעמיה דראב"י ברישא דמתיר משום ברירה דלא חשוב לה כוויתור ועי' בר"נ ז"ל בר"פ השותפין ודברינו עולים ע"פ שיטתו ז"ל ודוק:

הלכה ג

ביתך זה משום מה את תופסו משום ביתך כו' מובא בפוסקים ז"ל הירושלמי הזה ועיי"ש היטב ודוק:

הלכה ד

ואתיא אילן פלוגתא כאילן פלוגתא דתניא יוה"כ צריך לפרוט את מעשיו כו' התוס' ז"ל במס' גיטין דף ל"ה מפרשין הירושלמי הזה וק"ל ודוק:

הלכה ה

ואיזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובהכנ"ס והתיבה אילין נדרים מה את עביד להון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאל"מ מסתברא מעבדינן כדבר שיל"מ דתנינן תמן שהזקן עוקר הנדר מעיקרו אמרו אינו עוקר אלא מכאן ולהבא פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי האיך אינו עוקר אלא מכאן ולהבא וגם הנו"י ז"ל פי' לפי דרכו ולא מובן לי ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ שכ' הט"ז ז"ל ביו"ד סי' שכ"ג דלפיכך תרומה לא הוי דבר שיש לו מתירין ובנדרים הוי דשיל"מ משום דמצוה לאתשולי עליה כדאיתא בדף נ"ט ולמה לן למצוה הלא כיון דיכול לשאל מה נפ"מ בין דאיכא מצוה בין דליכא מצוה וכתב ז"ל בנדרים כיון דאיכא מצוה למשאל על עיקר הנדר ע"כ הוי דשיל"מ משא"כ בתרומה דליכא מצוה למשאל על עיקר התרומה אלא משום התערובות הוא רוצה לשאל ע"כ הוי דשאל"מ משא"כ בנדר דכיון דעומד לשאל אף בלא התערובות על עיקר הנדר ונפ"מ בין אם עומד לשאל על עיקר הנדר או רק מכח התערובות עיי"ש היטב ובס' בית יעקב ז"ל כתב אם מכח התערובות מתחרט על עיקר הנדר מהני שאלה עיי"ש ועי"ז יתבאר היטב הירושלמי דשאל אם נדרים הוי דשיל"מ או לא אם נתערב דבר איסור בקונם בתערובות אם הוי דשיל"מ דיש לו היתר בשאלה או לא די"ל כיון דאינו שואל על עיקר הנדר אלא מכח התערובות לא הוי דשיל"מ כמו תרומה או לא וקאמר מסתברא מיעבדינן כדשיל"מ דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו וא"כ נמצא דהוי דשיל"מ אף דהתערובות גורם לו להתחרט על עיקר הנדר מ"מ מהני כיון דסוף סוף זקן עיקר הנדר מעיקרו וע"ז מסיק אמרו אינו עוקר הנדר אלא מכאן ולהבא כלומר דלא מהני שאלה כיון דהתערובות גורם לו להתחרט על עיקר הנדר לא מהני שאלה דלא אמרינן דזקן עוקר הנדר מעיקרא רק כשמתחרט בלא"ה על עיקר הנדר אבל לא כשמתחרט על עיקר הדבר משום הגרמא

דתערובות דהשתא כסברת הט"ז ז"ל ממש ע"ז אמר ודא מתניתן עביד ליה כדשאל"מ דתנינן תמן גידולי תרומה תרומה כו' גידולי הקדש ומע"ש חולין כו' ותני עלה בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין וחומר הוא בגידולין דאר"ז בשם ר' יונתן בצל של כלאי הכרם שעקרו ושתלו אפילו הוסיף כמה אסור שאין גידולי איסור מעלין את האיסור פי' דהא דקי"ל דבדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין הוא בדבר שאין לו מתירין דצריך להיות בטל בכל התערובות ע"ז קמ"ל דבגידולין אינו בטל דחומר הוא בגידולין דהא כלאי הכרם דהוי דשאל"מ ועולה במאתים התערובו' ועכ"ז בגידולין אינו עולה וע"כ במקום דקמ"ל דאינה עולה בגידולין הוא ע"כ בזה שעולה בכל תערובות ולזה קמ"ל דבגידולין אינו עולה משום חומר דגידולין אבל בדבר שאינו עולה בכל תערובות לא צריך לאשמעינן דאינו עולה בגידולין וע"כ הא דתני בד"ב בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין קאי על כל המתניתן דרישא בתרומה דגידולי גדולין חולין הוא דווקא בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גדולין אסורין אף דתרומה עולה באחד ומאה אבל בגידולי גידולין אינה עולה בדבר שאין זרעו כלה ואי כל השנוין במשנתינו לא היה עולין בשום תערובות לא הי' צריך לאשמעינן בגידולין באין זרעו כלה ואך כיון דעולה בכל התערובות ע"כ קמ"ל דאינו עולה בגידולין וא"כ בנדרים דתנינן לקמן דף נ"ז ע"א גבי נדרים בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין ע"כ דס"ל דנדרים הוי דשאל"מ ועולה בכל התערובות דאי בכל התערובות אינו עולה מאי קמ"ל בגידולין משום חומר דגידולין הא בלא"ה אינו עולה אף בכל התערובות משום דהוי דשיל"מ אלא ע"כ דנדרים הוי דבר שאל"מ ועולה בעלמא ואינו עולה בגידולין דהא ראינו דקמ"ל דאינו עולה בגידולין רק משום חומר דגידולין אבל עולה בתערובות דעלמא וכל הקמ"ל הוא דגידולין חמורין מכל התערובות [ובזה ניחא הא דמביא הברייתא דתני עלה בד"א בדבר שזרעו כלה ולכאורה קשה למה מביא הברייתא ולא מביא המשנה גופה דגרסינן שם בסיפא הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גדולין אסורין הוא משום דממתניתן לא הוי ידעינן רק בטבל משום דהוי דשיל"מ ולא הוי ידעינן דהוא משום חומרא דגידולין לפיכך מביא הברייתא דתני אכל המתניתן אף על בכורים ומדומע ותרומת חו"ל וספיחי שביעית דהוי דשאל"מ מ"מ אינו בטל בגידולין משום חומר דגידולין ע"כ ידעינן מהברייתא דעיקר הקמ"ל דמתניתן הוא משום הדברים דבטלים בתערובו' דעלמא אינו בטל בגידולין ומה דקאמר במתניתן הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה והתחיל בטבל הוא משום דהתחיל ברישא

בטבל כדגרסינן אבל הטבל ומע"ר כו' גידוליו מותרין לפיכך מתחיל לפרש הא דתנינן הטבל ואינך דגידוליו מותרין הוא בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה לא בטל והעיקר לאו דקמ"ל דהטבל אינו בטל אלא דאינך דלקמי' לא בטל משום חומרא דגידולין אע"פ דבטלים בעלמא] ואי בלא הך מתניתא רק ממתניתא דקונם שאיני אוכל ושא"ט מותר בחילופיהן ובגידוליהן בד"א בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אסור לחוד הא"מ דהטעם הוא משום דנדרים הוי דשיל"מ ואיני בטל וגידוליהן לאו חמורים מתערובות דעלמא אבל מהך מתניתא דתרומות דמוכח דחומר הוא בגידולין ואפילו דבתערובות דעלמא בטל בגידולין אינו בטל א"כ ע"כ דנדרים הוי דשאל"מ דאל"כ למה נקט גידולין הא דשיל"מ אינו בטל בכל תערובות והא מתניתא עביד להון כדבר שיל"מ הרשב"א ז"ל גריס שאין לו מתירין דתנינן תמן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר כו' תיפתר מין בשאינו מינו כדבר שיש לו מתירין ולשון הרשב"א ז"ל דמיירי במין בשאינו מינו ולעולם הוי נדרים כדבר שיל"מ ודע דהסוגיא הזאת מקומה לבתר מתניתן דה"ה ודוק:

פרק ו

הלכה ד

איליין נדרים מה את עביד להון כו' ומהירושלמי הזה אין ראי' לשיטת הט"ז ז"ל ביו"ד סי' שכ"ג עי' בדברינו דאיכא למימר דלהמסקנא הוי נדרי' דשיל"מ אע"פ שמתחרט על העיקר מפני התערובות וי"ל דהיא ג"כ משום מצוה לאיתשולי עלה ע"כ אין ראיה לא לט"ז ז"ל ולא להחולקים ז"ל ודוק:

הלכה ח

אמר רשב"ג כן היינו נוהגין ביבנה והא תני קדשוהו בראשון ובשני ר"ב בשם ר' שנה הראשונה ושנה השניה והא תני יום הראשון ויום השני ר"ז בשם ר"ח אותה השנה נתקלקל לה כו' כן גי' הגר"א ז"ל במס' שביעית פ"ו עיי"ש ודוק:

פרק ז

הלכה ב

תמן תנינן הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן דר"מ הא הנודר מן הפת ומן התבואה יהא אסור בכל כרבנן ר"ת בשם ר' יוחנן מתניתא אמרה כן שהנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן פי' המפרשים ז"ל לא הבנתי והגי' אמיתית הוא כמו דגרסינן האי סוגיא במס' חלה פ"ק ה"ב וגרסינן שם ר"ח בשם ר"י כיני מתניתא הנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהן

וגי' הגר"א ז"ל שם כיני מתניתא אף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהם פי' דמקשה הגמ' הא ר"מ לא איירי מדגן רק מתבואה וע"כ דרבנן דאמרי דגן הוא למעוטי התבואה דל"ל דפליגי גם ר"מ בדגן הא ר"מ לא מיירי מדגן ע"ז משני ר"ח בשם ר"י כיני מתניתא דרבנן אמרין אף הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן ולפ"ז מודי רבנן בתבואה ואתו להוסיף אף דגן על דברי ר"מ ממילא תבואה לר"מ דווקא ולא דגן ורבנן מוסיפין אף דגן ומכאן מוכח בפירוש דלא גרסינן במשנה דחלה בדברי ר"מ דגן כלל והרע"ב ז"ל כתב הגי' בדברי ר"מ דדגן אסור בכל והתוי"ט ז"ל כתב שעיקר הגי' כספרים שלנו ומביא ראיות לסתור הגירסא דמביא הרע"ב ז"ל ובירושלמי מפורש דהגירסא הוא כספרים שלנו ולפי הגירסא בירושלמי הכא בנדרים דגרסינן ר"ח בשם ר"י מתניתא אמרה כן שהנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן ה"נ יכולין לפרשו כמו במס' חלה דמדייק מלשון המשנה דחלה דחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן כיון דר"מ לא מיירי מדגן ע"כ במאי פליגי רבנן עליו אם לא דפליגי אתבואה ע"ז מתמה הגמ' האיך יפליגו רבנן אתבואה ומתרץ ר"ח בשם ר' יוחנן מתניתא דידן דנדרים אמרה גם כן שהנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהם ולא באו למעט תבואה במתניתן דידן כן נמי במתניתן דהתם בחלה לא באו למעט תבואה אבל האמת דהגי' האמיתית הוא כמו במס' חלה וכגי' הגר"א ז"ל ודוק:

פרק ח

הלכה א

הא משחשיכה מותר לית הדא פליגי על ר' יוחנן דר"י אמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם האי לית הדא פליגא על ר' יוחנן הוא בניחותא וכן איתא כה"ג בירושלמי במס' גיטין פ"ג ה"ה לית הדא פליגי על דר"י ופי' הרשב"א ז"ל דבניחותא הוא ועיי' בירושלמי בפ"ו במס' שבת נמצא ג"כ לית הדא פליגי בניחותא ועי' בדברינו שם וה"נ דכוותיה דקאמר בניחותא דלית הדא פליגי על ר"י דר"י אמר הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם דאף כלשון ב"א נמי היום הולך אחר הלילה והלילה שייך ליום המחרת לית אורחא דבר נשא מימר לחברי' ברומשא לא טעמית כלום רמשית ואמר אתמול ופירושא קמפרש הרי דקאמר אתמול אלמא דקרי ליום שעבר אתמול והלילה הולך ליום המחרת ושייך הלילה ליום המחרת לפיכך מותר משחשיכה ופריך אמור דבתרה והוא פליגי לית אורחיה דבר נשא מימר לחבריה בצפרא לא טעמית כלום רומשית אלמא דקרי ללילה שעבר אתמול מימר יום דין פי' לדבריך דבלשון ב"א ג"כ כלשון תורה היום הולך אחר הלילה שעבר הו"ל למימר יום דין ולית הוא פליגי בתמיה ודוק:

יום זה משבת זו ושבת זו מיום זה יום זה מהיום פי' פיסקא דגמ' הוא דקאמר לפי שבמתניתן לא קתני רק בבא זה יום ובבא דיום אחד ולא תנינן בבא האומר יום זה וקאמר פסקי הגמ' יום זה משבת זה אנו למידין משבת זו ושבת זו מיום זה ויום זה מהיום פי' דיום זה דמי להיום וע"כ שבת זו דמי ליום זה ותנינן במתניתן בחדא בבי דהיום אינו מיום ליום ודכותי' שבת זו אינו מיום ליום משום דהיום ויום זה שוין הן ויום זה כהיום ולפיכך כמו היום אינו מיום ליום ודכוותיה יום זה אינו מיום אל יום ודכוותיה שבת זו אינו מיום ליום וע"ז קאמר הגמ' כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון ב"א בתמי' ברם הכא כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון תורה ובלשון תורה היום הזה כהיום דמי כמד"א היום הזה נהית לעם היום אתה עובר את הירדן והיום הזה והיום חד משמעות הוא וכמו שאנו אומרים בספירה היום יום אחד בעומר ומשמעותיה היום הזה כי כן הוא בל' תורה היום הזה והיום חד משמעות הוא אבל בל' ב"א היום הזה אינו כמשמעו' דהיום ע"ז אמר ר"י בוצרייא כן אורחי' דב"נ מימר לחבירו סובר לה הדין יומא הרי דבלב"א נמי אומרי' על היום היום הזה דקאמ' הדין יומא ודוק:

תמן תנינן עד ראש אדר הדא אמרה ניסן כ"ה לנדרים כונתו על הרישא דהך מתניתן קונם יין שאיני טועם השנה ומביא הסיפא והא דשייך הך סוגיא הכא הוא משום דתני במתניתן דידן אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבוא רצה להוכיח אימתי הוי ר"ה לנדרים ודוק:

הלכה ו

ר' אבין בשם ר' אילא והוא שנדר ואח"כ עיברו כו' הק"ע ז"ל מגי' והפני משה ז"ל פירש דקאי על אדר ראשון ואינו מגי' אלא כמו הגירסא שלפנינו וכן עיקר כי כן איתא מפורש בגמ' בבבלי דף ס"ג הא דידע דמיעברא שתא הא דלא ידע ודוק:

פרק ט

הלכה ה

וגובין מן המטלטלין ומשני א"ר בא אע"ג דתימר גובין מן המטלטלין צ"ל אין גובין מן המטלטלין אומר לו שיתן פי' דאע"ג דמטלטלין שלו לא נשתעבדו לגביית כתובתה אבל עליו מוטל החוב לשלם רק דנכסי דאינש דערבין יתי' הוא רק על הקרקע והמטלטלין אינן אחראין אבל עכ"פ עליו גופי' מוטל החוב לשלם וכמו בעלמא בהניח להן אביהם אחריות נכסים חייבים לשלם ואם לא הניח כלום פטורין ואם הניח מטלטלין מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם עי' בתוס' ז"ל במס' כתובות דף פ"ו ובפוסקים ז"ל

והיינו משום דהחוב מוטל על אביהם לפרוע חייבים לשלם משים מצות כיבוד וה"נ דכוותי' עצם החוב מוטל עליו לפרוע אף ממטלטלין והוי על גופי' החוב לשלם אבל המטלטלין עצמם אינן אחראין לזה החוב וע"ז שאל ר' מישא מהו לאמר ליורשין לגבות מן המשועבדים פי' בההיא דינא דמתניתן במס' כתובות דף פ"ד ע"א מי שמת והניח אשה ובע"ח ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים דס"ל לר"ט דינתן לכתובות אשה אע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדא לבע"ח הכא כיון דעדיין לא מטי ליד היורשין ס"ל לר"ט דמוציאין בעד הכתובה ור"ע ס"ל דלא זכה האשה בכתובתה אע"פ שהוא ביד אחר ולא מהני תפיסה עי' בפרש"י ז"ל שם ע"כ מיבעיא לן דנהי דבכתובת אשה אין אומרים ליורשיו כשהניח מטלטלים דישלם כתובתה משום מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן כמו בחוב דעלמא משום דבחוב דעלמא המטלטלים גופי' משועבדים לבע"ח מיני' דידי' ע"כ בשמת והניח יורשין מצוה עליהם לשלם החוב של אביהם מן המטלטלין הללו שהי' משועבדים לבע"ח משא"כ בכתובת אשה דאף בחיי אביהן אין החוב מוטל רק על קרקפתא דאביהן ולא על מטלטליו וקרקפתא דאביהן מת וממטלטליו שנשאר ת"י היורשין אין עליהם המצוה לשלם להכתובה והוי כמו בבע"ח בלא הניח אביהם כלל מטלטלין אין עליהם המצוה לשלם בעד אביהן כי קי"ל דכיבוד משל אב ורק בהניח מטלטלין דאז מחויבין לשלם מפני כיבוד אב כדאיתא בסמ"ע ז"ל סי' ק"ז ס"ק א' וז"ל ז"ל דכיבוד אב יש בו שגנאי הוא לאביהן שיהא בכלל לוה רשע ולא ישלם והם ירשו את ממונו ויאכלו ויחדו והנ"מ כשהממון זה יש לו שייכות לבע"ח משא"כ בכתובת אשה שהממון זה אין לו שייכות לבע"ח וכיון שמת הוי הממון משל בן דזכתה לו התורה בירושה ואין מצות כיבוד חל על ממון הבן וג' חילוקים יש בזה בקרקע דהוי דבר של קיימא אף דאקני אח"כ מ"מ קימו במקום האב ממש כיון דשיעבוד יכול להבריח ובמטלטלין השיעבוד דיכול להבריח אינם עומדים במקום האב אלא מצוה בעלמא ואע"פ שירשו הן הממון והוי משל בן מ"מ הרי הממון הזה היה שייך לבע"ח עד הנה וירשו את מה ששייך לבע"ח ולא ישלמו משא"כ בממון שאינו שייך לבע"ח כמו בכתובה והוי ממון בן אין כאן מצוה לשלם חוב אביהם ואך מיבעיא ליה באם הניח פיקדון או מלוה ביד אחרים אף דס"ל לר"ע דלא זכו לא הבע"ח ולא האשה בכתובתה מ"מ מצוה איכא עליהן שלא יירשו כלל הממין ויזכה הלוה או הנפקד ביד כתובתה דהא לר"ט זכה האשה לגמרי וא"כ אליבא דר"ע נהי דלא זכה האשה לכתובת' אבל מ"מ מצוה איכא דהא יש לו להאשה שייכות בזה הממון טרם שהגיע ליד היתומים ע"ז אמר ר' אבא מרי

מתני' אמרה כן שאין או' להן דתנינן תמן אלא ינתנו ליורשיו מלשון זה משמע דאין עליהן אף מצוה ודוק:

פרק י

הלכה א

תני בשם ר"א אם הי' תהי' לאיש בבוגרת ארוסה הכתיב דבר חבריא ארורי יאות אמר ר"א וקשיא על דר"א מכיון שבגרה לא כבר יצאת מרשות אבי' יתומה שמת אבי' מי מיפר לה הבעל פי' דחברייא אמרי תרתי דבחד צד יפה אמר ר"א ובחד צד קשיא על דר"א ומפרש במה יאות ובמה קשיא מכיון שבגרה לא יצאת מרשות אבי' בתמיה יתומה שמת אביה מי מיפר לה הבעל מיפר וכיון דבגרה הרי יצאה מרשות אביה והוי כמו יתומה שמת אביה דמיפר לה הבעל וא"כ בזה יאות אמר ר"א וקשיא על דר"א אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפר לה משנכנסה לרשותו לא כ"ש פי' בשלמא לרבנן מוקמינן נדרי' עלי' שבאו עמה מבית אביה ומיפר ארוס בקודמין בשותפותי' דאב ואף שהבעל אינו מיפר בקודמין דכתיב אם בית אשה נדרה אבל הארוס מיפר בקודמין משום שותפותי' דאב כדאיתא בדף ס"ט ע"ב ומינה ארוס מיפר בקודמין ש"מ משום שותפותי' דאב אבל לר"א דמוקי קרא לארוסה דבגר וארוס לחודי' מיפר וא"כ כיון דכתיב ונדרי' עלי' דאפילו בנדרים שבאו עמה מבית אביה ומיפר הארוס לחוד א"כ קשה האיך ס"ד דארוס מיפר בקודמין והבעל אינו מיפר בקודמין הא ק"ו אם עד שלא נכנסה לרשותו הוא מיפר לה משנכנסה לרשותו לא כ"ש וא"כ קשיא על דר"א וכ"ז הוא מדברי חברייא דיאות אמר ר"א וקשיא על דר"א דיאות הוא משום דבגרה הוי כמת אבי' והוי כיתומה דמיפר לה הבעל וקשיא א"כ לפ"ז מיפר בקודמין כיון דמוקמינן האי קרא דואם הי' תהיה לאיש על ארוסה דבוגרת ושם כתיב ונדרי' עלי דמיפר בקודמין א"כ קשיא אם עד שלא נכנסה לרשותו את אמר יפר משנכנסה לרשותו לא כ"ש ומשני מה מקיים ר"א ונדריה עלי' לא כמו דמוקמינן לרבנן בנדרים שנדרה קודם שנתארסה ז"א אלא במה אנן קיימין אם עד שלא נתארסה ונתארסה כבר נראה לאב ולבעל להפר אלא כי נן קיימין בנדרים שנדרה עד שלא מת אביה ומת אביה והיא בוגרת פי' דגרסינן במס' נדרים דף ע' ע"ב ה"ד אילימא שקידשה כשהיא נערה ובגרה מכדי מיתה מוציאה ובוגרת מוציאה מרשות אב מה מיתה לא נתרוקנה רשות לבעל אף בוגרת לא נתרוקנה רשות לבעל והנה מהיכין ילפינן דמיתה לא נתרוקנה רשות לבעל הוא דילפינן לה בדף ע' ע"א מבנעורי' בית אביה עיי"ש ופי' הר"נ ז"ל דהוי בית אביה אפילו שמת אביה וילפינן מזה במה מצינו בוגרת

ממיתת האב דנערות דמ"ש זמ"ז אבל אם מת האב בבוגרת פשיטא דנתרוקנה דהא בזה הוי גזה"כ מפורש בנעוריה בית אביה אימתי הוי בית אביה אע"פ שמת דווקא בנעוריה אבל בבוגרת לא הוי בית אביה ואימתי לא נתרוקן דווקא במת בנערות ודכוותי' במה מצינו אמרי' אף על בוגרת משא"כ כשהי' תרתי מיתת האב בבוגרת הוי בזה גזה"כ מפורש דבנעורי' הוי בית אביה והוי בית בלא אב דווקא בנעורי' אבל בבוגרת לא הוי בית בלא אב ודווקא בבוגרת לחוד הוי מה מצינו ממיתת האב דנערות דליכא גזה"כ למעוטי כיון דנדרה בעודה נערה לא מצינו גזה"כ דבוגרת מפקיע כח האב וע"כ אמרינן דהוי מה מצינו ממיתת האב כשם דמיתת האב אינו מפקיע כן בוגרת אינו מפקיע אבל בנדרה כשהיא נערה ומת האב בבוגרת הרי בפירוש מיעט רחמנא דאימתי הוי בית אב בלא אב אפילו מת האב דווקא בנעורי' משא"כ בבוגרת ע"כ לר"א דמוקי הקרא על בוגרת הכי מרבה האי עלי' שנדרה בנערותיה וקידשה בנערות ונדרה עד שלא מת אביה ומת אביה והיא בוגרת דאז נתרוקנה רשות לבעל ולעולם הנדר היה לאחר האירוסין ולא הוי בקודמין וזה נראה ברור שכן צריך לגרוס והכל מוכח ונדפס בטעות וקשיא על דרבנן מה מקיימין רבנן ונדרי' עלי דהא מתחיל בחברייא דיאות אמר ר"א וקשיא על ר"א ומסיק תחלה היאות דר"א ואח"כ וקשיא על דר"א ומה דמסיק מה מקיימין רבנן ונדריה עליה פשיטא ומוכח דלר"א הוא פריך דהא רבנן מוקמי' בפירוש להאי עלי' לנדרים שבאו עמה מבית אביה וגם במה דמוקי לה בבוגרת מוכח דע"כ הוא לר"א קאי וז"ב ומתורץ בזה קושית הש"ק ז"ל דמקשה על תשו' הרשב"א ז"ל דפסק דביתומה שמת אבי' אין הבעל מיפר מהאי ירושלמי ולדברינו ניחא מאד דאדרבה מהאי ירושלמי מוכח כדברי הרשב"א ז"ל דהא כיון דהירושלמי מדמי בוגרת ליתומה וכיון דאנן קיימא לן להלכה כרבנן דפליגי אר"א בבוגרא אם כן על כרחך דה"ה יתומה דליכא למימר ביתומה דיפר הבעל אם כן בבוגרת נמי יפר וכיון דלהלכה קי"ל כרבנן דר"א א"כ שפיר פסק הרשב"א י"ל ודוק:

הלכה ח

ר' אחא בר פפא סליק משרי נדרו דר' אימי איחר בעמידה כדי לאמר אין כאן נדר אפשר דה"פ דהשואל צריך להיות עומד בשעת שאלה כמו הבע"ד בשעת הטענה אבל לא ידענו עד כמה צריך להיות עומד אם עד הסוף שהחכם אומר מותר לך ע"י קאמר דר"א איחר בעמידה עד כדי שאמר החכם אין כאן נדר כו' וכיון שעבר זה השיעור ישב כיון שעמד השיעור דראוי לומר אין כאן נדר וכן הי' כש"ר מנא סליק למשרי נדר דגמליאל דקונתיה ואחר כך כשסליק למשרי נדר גמליאל בר ברי' אמר ליה גמליאל לא תיעבד ליה הקולא

כמו שעשית לאבי זקני שישב כיון שעבר זמן השיעור כדי לאמר אין כאן נדר לא תעביד לו כן אלא שב ותני אקום ואעמוד עד הסוף ודוק:

פרק יא

הלכה א

ר"ז פתר מתניתא אלו נדרים שמיפר נדרים שיש בהם עינוי נפש הסוגיא הזאת חמורה וקשה להבין פי' המפרשים ז"ל ונראה לפענ"ד לפרש לאמש"ת בעזה"י דהנה ר"ז ור"ה פליגי בפי' המשנה דהנה במשנה יש לפרש ב' פירושים דהנה בבבא דרישא גרסינן אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהם עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ כו' א"ר יוסי אין אלו נדרי נפש ואח"כ מתחיל הבבא דסיפא אלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם ויש לפרש הבבא דמציעתא בשני אופנים אופן אחד דהוא סיום דברי הת"ק דקאמר נדרים שיש בהם עינוי נפש דהוא אם ארחץ ואם לא ארחץ ע"ז אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואלו הן נדרי נפש אמרה קונם פירות כו' בזה דווקא הוי עינוי נפש ואלו הן נדרו עינוי נפש הוא סיום דר"י ויש לפרש באופן אחר דבבא דמציעתא קאי על דברי ר' יוסי וה"פ אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהם עינוי נפש ע"כ דברי הת"ק ואח"כ מתחיל ושואל אם ארחץ ואם לא ארחץ כיצד אמר ר' יוסי אין אלו נדרי נפש ולפיכך נקט אמר ר' יוסי ולא ר' יוסי אומר נמצא דהת"ק קאמר סתם נדרי עינוי נפש והיא נדרי נפש גמור בקונם פירות והדר נקט המתניתן בדינא אם ארחץ וכו' כיצד דינו ע"ז אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש והת"ק לא מיירי מזה בדין דאם ארחץ ואח"כ מפרש מהו הסתם נדרי נפש דקאמר ת"ק ומפרש אלו הן סתם נדרי נפש דקאמר הת"ק אמרה קונם פירות האלו כו' [והא דמסיים בסיפא דברי ר' יוסי קמפרש לה בבבלי לאורי לן דכל סתמא דפירקא הוא ר' יוסי] גם יש להקדים מה דאיבעיא לן בש"ס דילן אם ר' יוסי ס"ל דלא הוי עינוי נפש אבל דברים שבינו לבינה הוי או לא ופשיט דע"כ הוי דשבל"ב מהא דקתני ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש דע"כ דשבל"ב הוי ופי' הר"נ ז"ל דה"פ מדלא קתני לא יפר ש"מ דבעיקר דין דהפרה מודה אלא הנפ"מ משום מאי הוא מיפר או משום עינוי נפש או משום דשבל"ב:

ועפ"ז יובן מאד הסוגיא הזאת ר"ז פתר מתניתא אלו נדרים שמיפר דברים שיש בהם עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחן אם אתקשט ואם לא אתקשט אמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אלא דברים שבינו לבינה אלו הן נדרי עינוי נפש כר' יוסי כשאמרה קונם פירות כו' נמצא דבבא דמציעתא קולי על הת"ק דס"ל דרחיצה הוי עינוי נפש וע"ז אמר

ר"י דאין אלו נדרי עינוי נפש אלא אלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות נמצא דאלו הן דנדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות הוא סיום דדברי ר' יוסי ונמצא דהוא מחלוקת בין ת"ק ור"י ברחיצה דת"ק ס"ל דהוי ע"נ ורי"י פליג עליו וס"ל דהוי דשבל"ב ופירוש דברי הת"ק הוא ואלו נדרים שהוא מיפר דברים שיש בהם עינוי נפש אם ארחץ כו' בזה הוא מיפר לעולם כדאיתא בבבלי [דאל"כ ע"כ הוא דמיפר שבל"ב אינו מיפר כדאיתא בבבלי עיי"ש] ור' יוסי ס"ל דלא הוי עינוי נפש ורק דשבל"ב ומדלא קתני לא יפר ש"מ דבדין הפרה שניהן שוין בזה וס"ל לר"ז דע"כ לר' יוסי דמיפר משום דשבל"ב הוא מענין אחד דמיפר דקאמר הת"ק וכמו דלהת"ק מיפר משום עינוי נפש כמו כן מהני הפרה באותו אופן משום דברים שבל"ב דאל"כ ליתני ר"י אומר אינו מיפר כיון דקאי על דברי ת"ק ויהי' הפי' דאינו מיפר לעולם אלא ע"כ דלענין עיקר פעולה דהפרה לתרווי' שוין רק הנפ"מ משום מאי הוא מיפר ע"כ דס"ל לר' יוסי דשבל"ב נמי הפרה לעולם ופריך הגמ' א"כ מאי נפ"מ במה דקמיפלגי ברחיצה אי משום עינוי נפש או משום שבל"ב ומשני נפ"מ באומרה קונם הנייתי עליך כשאצא מרשותך ופריך ויפר לה השתא ומשני נפ"מ באומרת קונם הניית גופי עליך לכשאצא מרשותך פי' דהנה לקמן מוקי הא דאם ארחץ דקאמרה קונם הנייתי עליך אם ארחץ ופריך שם ויפר פי' דבלא"ה הוי דבר שבל"ב דאמרה קונם הנייתי עליך ומשני דקאמרה קונם הניית גופי עליך אם ארחץ דלאו דאסרה הנייתה עליו אלא דאסרה עליו את הנאת קישוטי' עיי"ש בסוף הסוגיא בדברינו ומוקי הכא באמרה קונם הניית גופי עליך אם ארחץ לכשאצא מרשותיך והיינו דמסיק רבנן אמרי נדרי ע"נ הן וע"כ מצי מיפר ר"ז ור"ה תריהון אמרין דשבל"ב הן פי' דר"ז ור"ה פליגי בת"ק אם הת"ק ס"ל דהוי רחיצה ע"נ או דשבל"ב כמבואר בסמוך אבל אליבא דר"י בין לר"ז בין לר"ה הוי דשבל"ב ע"ד דר"ז ר"י וריב"נ שניהן אמרו דבר אחד כו' דלתרווי' מיפר בדשבל"ב לעולם זהו שיטתי' דר"ז דת"ק ור' יוסי פליגי ברחיצה אם הוי ע"נ או דשבל"ב אבל ר"ה פתר מתניתא דאם ארחץ וכו' בבא דמציעתא לא הוי סיומא דדברי הת"ק אלא התחלה הוא דהת"ק ס"ל דאלו נדרים שהוא מיפר דברים שיש בהם עינוי נפש ע"כ ואח"כ מתחיל היך הדין באם ארחץ כו' אמר ר"י אין אלו נדרי עינוי נפש וה"פ ר"ה פתר מתניתא אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהם עינוי נפש פי' סתם ע"נ ופסקה ואח"כ מתחיל אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט מהו פי' היך הדין אמר ר' יוסי אין אלו נדרי ע"נ אלא אלו הן נדרים שבינו לבינה אלו הן נדרי ע"נ ד"ה דמפרש אלו הן נדרי ע"נ דקאמר הת"ק ונמצא דהת"ק ור"י לא פליגי כלל ברחיצה אם הוי ע"נ או שבל"ב דהת"ק קאמר סתם עינוי נפש ושאל היך היא ברחיצה ע"ז אר"י אין אלו ע"נ

ואח"כ מפרש אלו דהוי ע"נ סתם דקאמר הת"ק ונמצא השתא לר"ה דר' יוסי לא קאי את"ק וע"כ אינו קאי על הרישא על דברי הת"ק דמתחיל ואלו נדרים שהוא מיפר לעולם דיהא מוכרח דר' יוסי ס"ל דגם בדשבל"ב מיפר לעולם ז"א כיון דלא קאי על הרישא כלל והשתא מובן מה דגרסינן לעיל בשיטת ר"ז קונם הניית גופי עליך לכשאצא מרשותך רבנן אמרי ע"נ הן ור"ז ור"ה תריהון אמרין נדרים שבל"ב הן פי' דקאי שם בשיטת ר"ז ומסיק רבנן אמרי ע"נ הן הוא אליבא דר"ז אבל אליבא דר"י ר"ז ור"ה תריהון אמרי שבל"ב הן והשתא הדר למתניתן אם ארחץ ואם לא ארחץ דקחשיב לת"ק לע"נ ותני כן אלו הן נדרי ע"נ אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט וקפריך בין ע"ד דר"ז בין ע"ד דר"ה מחלפי' שיטתי' דר"י דתני מעיין של בני העיר כו' אר"י מ"ת כביסה חיי נפש ר' יוסי דתני אין נותנין מהם למשרה כו' ר' יוסי מתיר בכביסה מחלפי שיטתי' דר' יוסי כו' והנה בבבלי פריך ג"כ מר' יוסי א"ר יוסי וגרסינן שם בהברייתא גופי' של מעיין של בני העיר דברי ר' יוסי ואילו בירושלמי גרסינן מ"ת כביסה חיי נפש ר"י ובברייתא לא גרסינן דברי ר"י משום דבבבלי כל עיקר הקושיא מר' יוסי אר"י הוא מכח הברייתא גופי' דתנינן בשם ר"י דאל"ה לימא הוא התנא קמא דמתניתן דידן אבל בירושלמי ס"ל לר' יוחנן כר"ה דהת"ק לא מיירי ברחיצה ולא נמצא תנא ס"ל דכביסה חיי נפש רק ר"י דשביעי' דנותן לכביס' ודוק:

ניחא אם ארחץ אם לא ארחץ ותרחץ אר"מ בשאמרה קונם הנייתי עליך משארחץ אם ארחץ ויפר לה אר"י בר"ב בשלא אמרה אלא קונם הניית גופי עליך לכשארחץ ויכוף לא כן כו' הסוגיא הזאת חמורה ופי' המפרשים ז"ל לא הבנתי והנו"י ז"ל מגי' ומחלף השורות ונראה לפענ"ד דה"פ עפ"מ דגרסינן בבבלי דף ע"ט ע"ב אילימא דאמרה קונם פירות העונלם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פרי דעלמא כו' ופי' הר"נ ז"ל כיון דלא הוי רחיצה גופי' ע"נ וכתב הר"נ ז"ל משמע מהכא דכל אימתי דרחצה לא מיתסרו פרי דעלמא ולא חיישינן שמא תרחץ וקשה הא אמרינן לעיל דף י"ד ע"ב קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אל ישן היום חיישינן שמא ישן למחר כו' לאו קושיא הוא דכי אמרה קונם פירות עלי מהיום אם ארחץ ה"נ אבל כיון שתלתה נדרה באם אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה עכ"ל ז"ל עיי"ש ועפ"ז ה"פ בפשיטות ניחא אם ארחץ אם לא ארחץ ותרחץ אר"מ בשאמרה קונם הנייתי עליך משארחץ אם ארחץ פי' דבתרווי' אומרה אם ארחץ ואסרה הנייתה עליו באם שתרחיץ רק באם ארחץ הכוונה משארחץ ולהבא אז תאסור הנייתה אבל כ"ז שלא רחצה אין אסור ואם לא ארחץ הכוונה שאסור הנייתה מהיום אם ארחץ אפילו עדיין לא רחצה ואם

ארחץ הכוונה משארחץ ואם לא ארחץ הכוונה אם ארחץ תהא אסור מהיום שלא ארחץ עדיין ומשארחץ ואם ארחץ ב' ענינים הן משארחץ הוא מזמן שתרחץ ולא ארחץ הוא מהשתא כשלא רחצה עדיין ופריך ויפר דל"ל לר' יוסי למימר דרחיצה הוי דשבל"ב ויפר הא בלא"ה יפר משום דשבל"ב דאמרה קונם הנייתי עליך אפילו הנאה שאינו משועבדת ליה הוי נמי דבר שבינו לבינה דהא לא נדרה על הרחיצה וקישוט ולא אסרה רחיצה וקישוט ולא הוי רחיצה וקישוט רק תנאי אבל גוף האיסור הוא על דבר אחר א"כ יפר לה הדבר אחר דהוא הנאה ומשני אר"י בר"ב כשלא אמרה אלא קונם הניית גופי עליך לכשארחץ פי' דהנאת הגוף מרחיצה שיש להגוף שלה אסרה עליו או לכשתרחץ או אם תרחץ ולא אסרה הנאה אחרת עליו רק הנאת קישוט הגוף שלה ורחיצת הגוף שלה ולא דאסרה דבר אחר וקישוט ורחיצה רק תנאי ז"א ואלא דעיקר האיסור הוא קישוט וריחוץ ועיקר הנדר הוא דלא תתקשט על בעלה הילכך לת"ק הוי ע"נ דהא אי אפשר שתרחץ ותהי' אסורה עליו הנאת קישוט הגוף וריחוץ שלה דהא מתהני בע"כ אם לא שתמרוד ותצא מביתו והרי משועבדת לו לתשמש וע"כ לא תרחוץ דחל הנדר על הקישוט דהא בהקישוט אינה משועבדת לבעל ואלא יפר לה על הקישוט לת"ק משום דהוי ע"נ ולר"י רחיצה לא הוי ע"נ אלא הוי דשבל"ב ופריך ויכוף לה ולמה לה כלל הפרה לא כן אר"ה הנייתי עליך כופה ומשמשתו הנייתך עלי הר"ז יפר והתם מיירי מתשמיש וא"כ הכ"נ הרי משועבדת לו לתשמיש וכשאינה רחוצה מאוסה עליו א"כ קשה ויכוף אותה לרחוץ ומשני שניא הוא שהיא הנייתו והנייתה פי' דתשמיש הוא להנייתו אבל רחיצה הוא להנייתה העיקר ורק דהוא נהנה מהנייתה במה שאשתו רחוצה בגוף נקי א"כ אינו יכול לכוף לאשתו שתרחוץ ותהי' גוף נקי כיון שאינה משועבדת להנות לו ברחיצה כי העיקר רחיצה הוא להנייתה ורק דהוא נהנה מהנייתה ע"כ אין יכול לכוף אותה ואינו יכול לכוף אותה אלא א"כ אסרה עליו גוף הנאת תשמישה אבל כשאסרה עליו הנאת קישוטה דהוא הנאתה אינו יכול לכופה שתהי' מקושטת אלא מחויבת שלא לקשוט ולרחוץ כלל כדי שלא תמנע מאתו כל עיקר התשמיש ע"כ אינו יכול לכופה על עיקר קישוט ורחיצה וע"כ צריך למיפר לה ואינו מיפר לה אלא משום דשבל"ב או משום ע"נ לת"ק ודוק:

א"ר אבא מרי אם ארחץ לא ארחץ לעולם פי' דמשני באופן אחר אם לא ארחץ דה"פ במתניתן אם ארחץ לא ארחץ לעולם וכו' כפי' המפרשי' ז"ל ודוק:

הלכה ג

ריב"ח אמר אדם נותן מעשרותיו בט"ה פי' שרשאי ליטול דמים בעד ט"ה ור"י אמר אין אדם נותן מעשרותיו בט"ה שאינו רשאי ליטול דמים בעד ט"ה כו' מתניתא פליגי על ר"י

אומר הוא לישראל הא לך סלע זה ותן לבן בתי כהן אלמא דרשאי ליטול דמים ומשני פתר לה ברוצה ליתן לשנים ובן בתו אחד מהן וע"כ באופן זה אינו נוטל דמים בעד ט"ה כיון דבלא"ה היה נותנו לו בעון קומי ר"ז כהן לישראל למה אסור כצ"ל פי' א"כ דמיירי ברוצה ליתן לשנים א"כ באופן זה יהא מותר אף לכהן ג"כ לומר כן לישראל ולמה בכהן אסור הא באופן זה אינו נוטל דמים בעד ט"ה ולא אניבון ר"ח בשם ר"א הכין אניבון ע"ד דר"י בר"ח כהן לישראל למה אסור לא מפני מראית עין אף ר"י א"ל כהן לישראל אסור מפני מראית עין כצ"ל דהא לר"י בר"ח דס"ל דמותר ליטול דמים בעד ט"ה ולמה אסור בכהן היא ע"כ מפני מראית עין בכהן לישראל הוא הדין לר"י בנותן לשנים אף דבזה לא הוי ט"ה מ"מ בכהן לישראל אסור מפני מראית עין דהא לר"י בר"ח אף באינו רוצה ליתן לשנים אף בדאיכא ט"ה מה בכך הא הוא מתיר ליטול דמים בעד ט"ה ואעפ"כ בכהן אסור א"כ ה"ה לר"י ברוצה ליתן לשנים אף דבזה לא הוי ט"ה מ"מ בכהן אסור מפני מראית עין ע"ז אמר ריב"ב חילול קדשים יש כאן ותימר מפני מראית עין דלאו משום מראית עין אסור בכהן אלא מדאורייתא הוא בכהן ולאו משום דכהן אסור ליתן דמים בעד ט"ה ז"א אלא אפילו אינו נותן דמים ג"כ אסור מן התורה בשהכהן מבקש שיתנו לו אף בלא דמים דעובר מן התורה על ולא יחללו ועוד מן הדא הכהנים הלוים המסייען בגרנות אין נותנין להם לא תרומה כו' הרי אפילו שאין נותנין שום דמים רק מסייעין לחוד נמי אסור א"כ כהן לישראל אפילו בלא דמים נמי אסור והוא מן התורה ודוק: